

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de leden van de Vaste Kamercommissie SZW
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Per email

's-Gravenhage, 19 oktober 2022
NvH/sp/coralg/011

Betreft: VCP-inbreng ten behoeve van het commissiedebat Arbeidsmarktbeleid

Geachte woordvoerders,

Voor het commissiedebat Arbeidsmarktbeleid op donderdag 20 oktober a.s. wil de Vakcentrale voor Professionals (VCP) u een aantal punten onder de aandacht brengen:

1. Inleiding: Arbeidsmarkt en investeren in werknemers
2. De kwestie op de arbeidsmarkt: werken loont onvoldoende
3. Hoofdlijnenbrief arbeidsmarkt
4. Brief beleidslijnen Leven Lang Ontwikkelen
5. Krapte op de arbeidsmarkt

INLEIDING: ARBEIDSMARKT EN INVESTEREN IN WERKNEMERS

De krapte op de arbeidsmarkt is eigenlijk nog nooit zo groot geweest, maar nog steeds blijven bijvoorbeeld veel oudere en veel arbeidsbeperkte werknemers aan de kant staan. Ondanks de krapte en oproepen vanuit het kabinet stijgen de lonen maar mondjesmaat, ook bij de (semi-)collectieve sectoren. Werken loont onvoldoende. Nog steeds is er te weinig (sociale) innovatie en zijn er te weinig investeringen om werknemers productiever te laten zijn of mensen die aan de kant staan, te helpen aan het werk te komen. De hoge werkgelegenheid lijkt mooi, maar er lijken veel banen te zijn, die ontstaan door verkeerde verdienmodellen. Banen met inkomens en lasten waarvan je niet naar behoren kunt leven, zijn geen echte banen. Het bedrijfsleven heeft de situatie van werknemers en op de arbeidsmarkt breed verergerd door te concurreren op loon in plaats van innovatie. Verhoging van lonen en een adequaat pensioen voor alle werkenden zijn nodig om recht te doen aan de schaarste en waarde van arbeid.

Vele sectoren lijken onder druk te staan: gebrek aan personeel, te hoge administratieve lasten, te weinig financiering en te weinig innovatie. Het onderwijs gaat achteruit, de veiligheid lijkt niet gegarandeerd, de zorgkwaliteit staat onder druk, een woning is niet te vinden, de stikstofcrisis versterkt andere crises en de energiekosten en -afhankelijkheid leveren grote issues op. Het zijn geen separate crises; ze versterken elkaar of volgen elkaar op. Er kan dus niet gescheiden opgetreden worden door aan een paar knoppen te draaien; er is fundamentele reflectie nodig en een integrale aanpak. De VCP werkt graag samen met andere sociale partners en overheid om tot een dergelijke gedragen aanpak te komen. De VCP ziet de problemen in het land en weet dat professionals daar wat aan willen doen als ze daartoe de ruimte krijgen.

DE KWESTIE OP DE ARBEIDSMARKT: WERKEN LOONT ONVOLDOENDE

Voor een belangrijke kwestie die raakt aan vele aspecten van het functioneren van de arbeidsmarkt vraagt de VCP bijzondere aandacht, zoals wij dat vorige week ook door middel van een opinieartikel gedaan hebben: "De nivellering is totaal doorgeslagen." Dat hard werken zinloos wordt, komt met name doordat het minimumloon jarenlang veel te laag is geweest. Om dat te compenseren is er eindeloos gedraaid aan fiscale knoppen en gestrooid met toeslagen. Er ligt een fundamenteel dilemma dat de politiek lijkt te ontkennen: er is een grens aan de mate waarin je inkomens kunt nivelleren, en die grens is op vele punten al gepasseerd. Hard werken wordt zinloos. Een heel wezenlijk punt, maar het belang van verhoging wettelijk minimumloon is daaraan niet tegengesteld.

Het minimumloon in Nederland is jarenlang veel te laag geweest, daarom zijn er steeds meer inkomensondersteunende maatregelen genomen in de vorm van toeslagen. Deze toeslagen maken werken al jaren minder lonend omdat meer loon een lagere toeslag met zich meebrengt. Het minimumloon zou een basis moeten leggen onder het bestaan en moet dus een leefbaar loon geven; in die zin is de verhoging van 10% slechts een eerste stap. Tegelijkertijd is het onvermijdelijk dat een verhoging van het minimumloon moet doorwerken in het loongebouw. De inkomensverdeling moet niet in elkaar drukken. Daar ligt een opgave voor cao-tafels, naast de compensatie voor de inflatie. Wanneer werknemers niet naar behoren beloond worden, zal het alleen maar moeilijker worden om gekwalificeerde professionals te vinden.

De grote kwestie is echter die van de middengroepen. De VCP waarschuwt al jaren dat gezinnen met middeninkomens het zwaar hebben. Tijdens de vorige crisis zijn vele inkomensafhankelijke maatregelen getroffen, zoals afbouw van de arbeidskorting. Wat dat betreft is er in de politiek een verschil tussen woord en daad. Ook nu tijdens de energiecrisis wordt er gesproken over het ondersteunen van middeninkomens, maar tegelijk zien we dat stijging van bruto-inkomen in praktijk steeds minder in de portemonnee oplevert. Toenemende belastingen en afnemend recht op toeslagen zorgen er bij middeninkomens voor dat meer werken amper iets oplevert en huishoudinkomens onder druk staan. Bovendien ervaren zij een gebrek aan uitgavenzekerheid. De rekeningen voor middengroepen lopen op, of het nu gaat om energie-, woon- of zorgkosten.

In de plannen die het kabinet op Prinsjesdag presenteerde, werden verhogingen van belastingkortingen aangekondigd, en verhogingen van de toeslagen. Al deze maatregelen zijn inkomensafhankelijk, waardoor de voordelen lager zijn naarmate iemand meer verdient. De verhogingen gaan gepaard met groter 'verlies' bij meer werken en de arbeidskorting wordt sneller afgebouwd. Hoewel het kabinet de marginale druk relativeert, blijkt uit de Kamerstukken dat de gemiddelde marginale druk tussen de 50-59% ligt, terwijl de marginale druk afhankelijk van omstandigheden kan oplopen tot zeker 80%, soms 100%.

Werkenden gaan er het minst op vooruit in de plannen voor volgend jaar, wat in het licht van de arbeidsmarkttekorten een vreemde ontwikkeling is. De nivellering is totaal doorgeslagen. Niet alleen binnen het belasting- en toeslagenstelsel, maar ook daarbuiten en in cao's. Stap voor stap is werken minder lonend geworden en de huidige begroting benadeelt werkenden nog meer. De middeninkomens stonden al onder druk en het kabinet helpt daar totaal niet in. De VCP is van mening dat de nivelleringsdrang moet stoppen: werken moet meer lonen, prestaties mogen gewaardeerd en beloond worden en lonen moeten omhoog. We hebben onze professionals in alle sectoren hard nodig.

HOOFDLIJNENBRIEF ARBEIDSMARKT

Ten aanzien van de hoofdlijnenbrief Arbeidsmarkt wil de VCP u het navolgende meegeven.

De VCP is blij dat de weg naar de noodzakelijke trendbreuk op de arbeidsmarkt door het kabinet nu wordt ingezet. De hoofdlijnenbrief die het kabinet hier voor de zomer over heeft uitgebracht, vormt een belangrijke aanzet om de problemen die op de arbeidsmarkt spelen serieus aan te pakken, al vragen veel onderwerpen nog om een nadere uitwerking. In de brief omarmt het kabinet het SER-advies voor sociaaleconomisch beleid 2021-2025 (MLT), dat vorig jaar werd uitgebracht en dat ook uitgebreid aan bod komt in het coalitieakkoord. Het kabinet stelt onder meer dat een arbeidscontract voor onbepaalde tijd het uitgangspunt moet zijn. Op die manier kan paal en perk worden gesteld aan de almaar uitdijende flexibilisering. Wat betreft de VCP is een trendbreuk op de arbeidsmarkt echt noodzakelijk. Nergens heeft flex zo sterk om zich heen gegrepen als in Nederland. Tijdens corona waren flexwerkers het kind van de rekening en we zien nu waar dat toe leidt: grote onzekerheid, terwijl bedrijven zoals Schiphol helemaal klem zitten omdat niemand terug wil. De VCP is blij dat het kabinet nu zwart op wit stelt dat dit zo niet verder kan.

Het kabinet onderstreept ook het belang om tot een gelijk spelveld te komen tussen werknemers en zzp'ers. In dat verband wordt in de brief gesproken van meer heldere regels om schijnzelfstandigheid tegen te gaan. De VCP vindt het belangrijk dat de handhaving door de belastingdienst weer wordt opgepakt, zeker aan de basis en bij vermoedens van kwaadwilligheid. Hoe langer handhaving uitblijft, hoe groter de onduidelijkheid rond wat mag en niet mag: het geeft vrij spel aan vreemde constructies. Wij zien daarom graag dat er snel een eind komt aan het handhavingsmoratorium. De webmodule die schijnzelfstandigheid moet tegengaan, laat zien dat er op basis van wet en jurisprudentie veel duidelijk is.

Als onderdeel van het Pensioenakkoord uit 2019 heeft de Stichting van de Arbeid in maart 2020 het advies 'Keuze voor zekerheid, Zelfstandigen standaard verzekerd tegen langdurig inkomensverlies

door arbeidsongeschiktheid' uitgebracht. Er wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorstel. Voor de VCP is dit een belangrijke afspraak die zo snel mogelijk ingevoerd zou moeten worden.

Het is goed dat het kabinet al deze zaken die in de brief aan de orde komen, in samenhang behandelt. Dat is ook de boodschap die wij als sociale partners hebben afgegeven toen wij het SER-advies opstelden, waarbij brede welvaart en toenemende onzekerheid ook belangrijke onderwerpen waren. We blijven uiteraard met het kabinet in gesprek bij de verdere uitwerking van de maatregelen. Voortgang is nodig in het belang van werknemers en een goed functionerende arbeidsmarkt.

BRIEF BELEIDSLIJNEN LEVEN LANG ONTWIKKELEN

Ten aanzien van de beleidslijnen Leven Lang ontwikkelen wil de VCP u het navolgende meegeven.

Het is positief dat het kabinet aangeeft de leer- en ontwikkelcultuur in Nederland te willen versterken. Professionals en de samenleving als geheel hebben daar baat bij. Het is van groot belang dat mensen zich gedurende hun hele loopbaan ontwikkelen, zo staat er in de brief over Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Op die manier functioneert de arbeidsmarkt beter, zeker in een tijd waarin de behoeften aan (nieuwe) mensen groot is en waarin de maatschappij mee moet met grote transities zoals digitalisering en klimaatverandering. Het kabinet geeft in de brief aan het zogeheten STAP-budget te willen doorontwikkelen, maar er is echt meer nodig.

Sinds maart kunnen alle werkende Nederlanders een keer per jaar een zogeheten STAP-budget aanvragen, als tegemoetkoming voor een opleiding. De VCP signaleert dat STAP tot nu toe niet op alle fronten een succes is gebleken. Het aanvragen van STAP blijkt een loterij te zijn. Het volgen van een opleiding is een serieuze zaak. Professionals die hun vak verstaan en zich verder willen ontwikkelen, moeten daar alle ruimte voor krijgen. Dat kan alleen met een fatsoenlijke regeling en met fatsoenlijke scholing. Ook de 1000 euro die iemand nu maximaal per jaar kan krijgen, is in veel gevallen te laag. Voor een beetje opleiding ben je al snel een veelvoud kwijt. Niet iedereen heeft dat geld. Het is alleen maar moeilijker geworden om in jezelf te investeren en de cursussen zijn gedowngraded om binnen het budget te passen. STAP is in de plaats gekomen van de scholingsaftrek, waarbij mensen die een opleiding deden na afloop geld konden terugkrijgen van de belasting. De VCP vindt dat er meer financiële ruimte moet komen voor mensen die zich willen scholen of ontwikkelen.

Er zit kaf tussen het koren. Lang niet alle opleidingen voldoen aan de regels. Eerder werd bijna tien procent van de aanvragen afgewezen omdat de opleidingen niet voldoen aan de doelstellingen van het STAP-budget. Het gaat hier onder meer om cryptocursussen en dropshipping. Het is de VCP verder een doorn in het oog dat hbo-opleidingen en universiteiten er in de STAP-regeling bekaaid van af komen. Dat zou onder meer te maken hebben met de gebrekkige toegang van deze instellingen tot software van de overheid. Los daarvan komen ook hier mensen in de problemen. Het STAP-budget komt bij lange na niet in de buurt van het instellingscollegegeld, dat in de meeste gevallen al ver boven de 10.000 euro per jaar bedraagt.

Volgens de VCP moet er een positieve stimulerende regeling komen om te scholen en te ontwikkelen wanneer de werknemer eigen regie wil nemen, onder meer in de fiscaliteit. Gedacht kan worden aan een echte ontwikkelrekening waar professionals de verschillende scholingsbedragen kunnen opbouwen en er ook met eigen geld gebruteerd kan worden gespaard. Zo kunnen professionals toch investeren in hun eigen ontwikkeling. Een opleiding hoeft niet gratis te zijn. De kwaliteit van de opleiding die je wilt doen, is dan leidend. En niet het bedrag dat je eraan kwijt bent. Bij de scholingsaftrek kwam ook altijd een deel van de opleidingskosten voor eigen rekening.

KRAPTE ARBEIDSMARKT

Uw Kamer heeft eerder gesproken over de aanpak van de krapte op de arbeidsmarkt. Toch wil de VCP naast de kwestie van de marginale druk een aantal andere perspectieven meegeven.

Publieke sectoren staat het water aan de lippen en de verwachting is dat de problemen de komende jaren alleen maar groter worden. De toenemende vraag naar personeel hangt onder meer samen met vergrijzing. Op dit moment bijvoorbeeld werkt 1 op de 6 mensen in de zorg, in 2040 zal dat 1 op de 4 zijn. Eerder heeft de SER in het briefadvies Arbeidsmarktproblematiek maatschappelijke sectoren een aantal kansrijke opties meegegeven aan het kabinet. Het kabinet wil nu onder meer bekijken of mensen in de zorg en het onderwijs een bonus kunnen krijgen als ze meer uren gaan werken.

Breder in de arbeidsmarkt is de krapte steeds sterker voelbaar bij bedrijven. Niet in de laatste plaats omdat er allerlei transities gaande zijn, die op de ene plek voor minder werk zorgen terwijl op andere plekken juist meer mensen nodig zijn, vaak in specifieke sectoren waarvoor ook speciale (technische)

kennis nodig is. Krapte is niet alleen een kwantitatief maar ook een kwalitatief probleem, aldus het kabinet. "Het is belangrijk dat er samenhang komt in arbeidsmarktbeleid."

Het kabinet roept in de brief werkgevers op om extra stappen te zetten om de krapte op de arbeidsmarkt op te lossen. Terecht, volgens de VCP: als een bedrijf meer mensen nodig heeft, moet dat als eerste zelf zorgen om als werkgever aantrekkelijk te zijn op de arbeidsmarkt. Goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden zijn daarbij een eerste vereiste. Daarnaast is sociale innovatie een belangrijke factor. Werk anders organiseren waardoor werknemers bijvoorbeeld werk en privé beter kunnen combineren. Anders kijken naar taken en functies waardoor werknemers met een zogeheten 'arbeidsbijzonderheid' werk kunnen doen. Mensen willen interessant en relevant werk doen. Scholingsmogelijkheden en de mogelijkheid voor werknemers om zich te ontwikkelen zijn daarbij belangrijk. Dat kan in kleine dingen zitten: ga het gesprek aan met je mensen, geef ze bijvoorbeeld de ruimte om in de onderneming te ontwikkelen en maak dat indien nodig mogelijk met scholing. Door de grote transities zal er de komende tijd veel behoefte zijn aan technisch personeel. Zorg dan ook dat je professionals in huis hebt, die die veranderingen kunnen vormgeven.

Belangrijk daarbij is dat professionals de ruimte krijgen om hun vakmanschap optimaal vorm te geven. Laat ze vooral doen waar ze goed in zijn, zodat zowel het bedrijf als de samenleving er beter van worden. Veel administratieve handelingen houden het werk nu alleen maar op; daar kun je ook automatisering voor inzetten. Dit vergroot ook het plezier in je werk, waardoor bedrijven mensen makkelijker kunnen vasthouden. In de brief van het kabinet wordt het verminderen van administratieve lasten en regeldruk ook met name genoemd.

Verder gaat het kabinet in op de uitbreiding van de arbeidsmarktinfrastructuur, om vraag en aanbod van personeel beter op elkaar af te stemmen. Nu al doen wij als VCP belangrijke ervaring op met zogeheten regionale mobiliteitsteams (RMT's), die mensen die hun baan kwijtraken of dreigen kwijt te raken, op weg helpen naar ander werk. De VCP is hier samen met vakorganisatie De Unie actief bij betrokken met platform Toekomstpro(o)f (www.benijijtoekomstproof.nl), waarmee we goede resultaten boeken door mensen een nieuwe plek op de arbeidsmarkt te laten vinden.

De VCP sluit zich volledig aan bij de oproep van de Raad van State aan de werkgevers (overheid en bedrijfsleven) om meer uren werken aantrekkelijker te maken. Dat begint volgens de VCP bij aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en kan daarbij op steun rekenen van de Raad van State. De loongroei loopt structureel achter. Uit cijfers van het CBS blijkt dat er meer ruimte is voor loongroei dan nu in de praktijk zichtbaar is. Ondanks de krappe arbeidsmarkt, is dit nog onvoldoende terug te zien in de loongroei, op enkele uitzonderingen na. Er kunnen nog veel stappen gezet worden om meer uren werken aantrekkelijk te maken via de arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden. Goed werkgeverschap loont. Door de SER is dit ook benadrukt in het advies 'Arbeidsmarktproblematiek maatschappelijke sectoren'. Daarin wordt onder andere gepleit voor goede loopbaanmogelijkheden, een inclusieve bedrijfscultuur, ruimte voor opleidingen, meer zeggenschap over het eigen werk én een goed salaris. De publiek gefinancierde sectoren, zoals de zorg, veiligheid en het onderwijs, voeren al jaren de burn-out lijsten aan.

Veel professionals hebben te maken met een enorme werkdruk en veel administratieve lasten. Volgens de VCP moet daar hard op worden ingezet om de omstandigheden voor professionals te verbeteren. Meer ruimte voor professionals. In verschillende SER-adviezen is hier al aandacht voor gevraagd. De overheid zal hierin zijn verantwoordelijkheid moeten nemen, maar ook in het bedrijfsleven kunnen nog veel stappen gezet worden. Bovendien staan er nog grote groepen mensen aan de kant die graag (meer uren) willen werken, zoals oudere werknemers, mensen met een arbeidsbeperking en deeltijders. Er wordt veel geklaagd over de krapte op de arbeidsmarkt, terwijl de mogelijkheden om werknemers aan te trekken nog onvoldoende wordt benut. De VCP is geen voorstander van een zogenoemde 'voltijdsbonus'. Er zijn veel goede redenen waarom iemand in deeltijd werkt, namelijk voor het verlenen van mantelzorg, vrijwilligers werk en/of de zorg voor de kinderen. Daarnaast levert een dergelijke bonus indirecte discriminatie van vrouwen op, omdat met name die groep in deeltijd werkt. Een bonus kan enkel in beperkte gevallen kan helpen voor de korte termijn, dit geldt ook voor een 'meerurenwerkenbonus'. Er zijn in plaats daarvan structurele maatregelen nodig om meer uren werken aantrekkelijker te maken door het belastingstelsel fundamenteel aan te passen zodat de marginale druk afneemt en werken weer gaat lonen. De VCP ziet vermindering van de marginale druk in combinatie met hogere lonen als belangrijke stap om (meer) werken aantrekkelijker te maken. Maar ook de beschikbaarheid van kinderopvang zal moeten worden aangepakt.

Wij vragen u onze punten tijdens het algemeen overleg Arbeidsmarktbeleid of in het kader van de begrotingsbehandeling te bespreken met de minister. Uiteraard zijn wij te allen tijde bereid de inhoud van deze brief nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Nic van Holstein
voorzitter Vakcentrale voor Professionals

cc: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw ir. C.E.G. van Gennip
Griffier Vaste Commissie Tweede Kamer voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid